

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת לך לך תשפ"ה

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

לגדול ולהתחדש

אברהם חזר אל האכסניות ששהה בהם בדרכו למצרים כדי לפרוע את חובו, מכיוון שירד למצרים בלא ממון, וכעת, לאחר שחזר מפרעה וקיבל ממנו ממון רב, יכל לשלם את חובותיו.

גם לאחר שאברהם נעשה כבוד מאוד במקנה בכסף ובזהב, לא הפסיק להתפתח ולא הסתפק בהצלחותיו. אחרי שנים של מסירות נפש הבגדים נעשו קטנים עליו והוא רוצה להחליפם שוב. הוא התחנן להקב"ה: "בורא עולם, למרות העושר שיש לי, וההצלחה המרובה בהוספת כבוד שמים בעולם, עדיין הבגדים קטנים עלי, אנא החלף לי אותם. אני זקוק לבן שימשיך את הדרך שלי, אני רוצה שהרושם שלי יישאר בעולם לעולם ועד. כל מה שיש לי ומה שתיתן לי לא יישמח אותי, אם אני יודע שיש לי זרע שימשיך את מעשי בעולם, זרע שיאזיר את שמך לכל הגוים".

הקב"ה מיד שומע לתפילתו, ומחליף את הבגדים: "וַיֵּצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הִבֵּט נָא הַשָּׁמַיְמָה וְסַפֵּר הַכּוֹכָבִים אִם תּוּכַל לְסַפֵּר אֹתָם? וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה נִרְעָה!" ונדרש: "וַיֵּצֵא אֹתוֹ" - אמר לו, צא מאצטגנינות שלך שראית במזלות שאינך עתיד להעמיד בן. אברהם - אין לו בן, אבל אברהם - יש לו בן. וכן שרי - לא תלד, אבל שרה - תלד. אני משנה לכם שם וישנתה מזלכם.

הקב"ה מבשר לאברהם: "וְהָיִיתָ לְאָב הַמּוֹן גּוֹיִם. וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמֶךָ אֲבָרָם וְהָיָה שְׁמֶךָ אֲבָרָהם כִּי אָב הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיךָ".

מעתה, בכדי להמתיק את היסוד, נשאל שאלה: הקב"ה משנה לאברהם את שמו. עד היום היית 'אב לארם' ולכן ראוי הוא שמך 'אב-רם'. אבל כעת אתה צריך להיות 'אב המון גוים' לכן אני מוסיף לך אות ה'.

והשאלה: מפני מה האות ר' נותרה במקומה, ראוי לקרוא 'אב-הם' שמשמעותו אב המון גוים. אם כן, מדוע אות ר' לא הוסרה משמו של אברהם?

אכן, שאלה זו נשאלה ותוצאה על ידי רש"י - כיוון שאות ר' הייתה בשמו של אברהם קודם, לכן לא תזוז ממקומה. ולכן נקרא אברהם ולא 'אברהם'.

ברם, לפי תשובה זו השאלה עדיין קיימת. הנה, מצווה הקב"ה לאברהם: "שָׂרִי אֲשֶׁתְּךָ לֹא תִקְרָא אֶת שְׁמִי שָׂרִי כִּי שָׂרָה שְׁמִי. וּבִרְכָתִי אֶתֶּה וְגַם נִתְּתִי מִקְנֶה לְךָ בֵּן".

כידוע (שמות רבה פרשת וארא פרשה ו), אות י' יצאה משמה של שרי ובמקומה באה אות ה'. אות י' לא הייתה יכולה לסבול את ההשפלה, והתרעמה על כך בטענה: "מדוע הוצאתם אותי משמה של הצדקת שרה?" ולבסוף הוסכם כי מקומה יהיה בשמו של יהושע בן נון, שנאמר "ויקרא משה להושע בן נון יהושע".

המשכן בעמ' 3

פעמים מוחשבות חולפות בלבנו: "אילו היה לנו כמה מיליונים, היינו נותנים צדקה לרוב, היינו מחזיקים אברכים שישבו ויעסקו בתורה הקדושה. אילו היינו גאונים, חכמים ומפורסמים, היינו מוסרים שיעורי תורה, היינו פותחים תלמוד תורה, ישיבה, בית הכנסת. אבל לא זכינו להיות כאלה, מה נעשה?".

אולם, כנגד מוחשבות אלו צריכים לדעת היטב, כי אנשים בעלי חסד, בעלי מידות טובות, בעלי חכמה, לא היו כך מאז ומתמיד, וגם לא נעשו כך בחודש אחד או בשנה אחת.

לכל אדם הקב"ה נתן 'מלבוש' - כוחות להשתמש בהם, כלים לנהל בהם את חייו: ממון, חכמה, מידות, כוחות פיזיים או נפשיים. אם אדם רוצה להתקדם, לקבל 'בגדים חדשים', הוא צריך לצמוח ולגדול, להוכיח שהבגדים שברשותו קטנים עליו, להוכיח כי 'הנעליים לוחצות לו ברגליו'.

בכדי להוכיח להקב"ה שהבגדים קטנים לגופנו, יש להראות לו שאנו משתמשים בכל הכלים שנתן לנו. גם אם יש לנו רק מאה שקלים ואפילו חמישים שקלים - גם מהם צריך להשתדל להוציא צדקה. גם אם יש לנו רק שעה ביום ללמוד, גם אותה יש לנצל עד תום. לא להתבטל ולחשוב כבר כמה השעה שלי שווה, כמה מעט ממון יש לי. כאשר נשתמש בכל מה שבידנו, ונוסיף תפילה: "בורא עולם, אנו מתגברים לא לכעוס כמה שאפשר, תן לנו כלים להתגבר עוד יותר. אנו רוצים לעשות צדקה וחסד יותר מאשר עשינו עד כה, תן לנו ממון וכוח. אנו רוצים להבין יותר תורה אך לעתים מתקשים, תן לנו עוד חכמה". או אז ריבונו של עולם יתן לנו בגדים חדשים, וירחיב את גבולנו.

אולם, אם אדם נשאר 'באותו גודל של גוף' - אינו משתדל להתפתח יותר, אינו זועק ומשווע לקב"ה, אלא טוב לו עם הכלים שלו, אזי אין סיבה לדאוג לו ל'בגדים חדשים'.

דוגמה 'להחלפת בגדים' - כוחותיו של אדם, אנו מוצאים בתוך פרשת השבוע, לך לך.

האדם שהוא היסוד והשורש של כלל ישראל הינו 'אברהם אבינו'. אברהם אבינו הוכיח לקב"ה היטב כי הבגדים שנולד עמם קטנים עליו, וזכה שהקב"ה ילבישהו בגדים חדשים - בגדי פאר.

הנה, אברהם אבינו לא נולד בבית של ראש ישיבה או גאון אחר, הוא נולד במקום אחר לגמרי - גדל בביתו של עובד עבודה זרה, הלא הוא 'תרח'. תרח האמין כי האבן והברזל אלוקים הם.

גם ממון רב הגורם להצלחה מרובה, לא היה לו. התורה מציינת כי אחרי שיצא מפרעה מלך מצרים נאמר עליו: "וַיִּקְרָא לְמִסְעָיו" (בראשית יג, ג וברש"י)

לשאלות בהלכה חייגו

02-5408030

משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה

להקדשת העלון לברכה הצלחה
ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם

היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il
ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

שאלה

מקוה שנבנה ושופץ ככל הצורך בימי הקיץ, ורוצים בהקדם לפתוח אותו לטבילת הנשים, האם יכולים למלאותו על ידי קרח?

תשובה

בשאלה זו דן באריכות מרן הגאון הרב עובדיה יוסף זצ"ל, בספרו טהרת הבית (חלק ג עמוד שיט-שלו), ואכתוב כאן מסקנת הדברים בקיצור נמרץ, והיתר קחנו משם.

במשנה מקוואות פרק ז איתא, אלו מעלין את המקוה ולא פוסלין, השלג הברד והכפור והגליד, אמר רבי עקיבא, היה רבי ישמעאל דן כנגדי לומר שהשלג אינו מעלה את המקוה, ואנשי מידבא העידו משמו, שאמר להם, צאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחילה.

והרמב"ם פ"ז ה"ג פסק כת"ק ומנה הדברים שמעלים את המקוה ולא פוסלין, ובסוף דבריו כתב דאפילו הביא ארבעים סאה שלג בתחלה והניחן בעוקה וריסקו שם הרי זה מקוה שלם וכשר. וכתב ע"ז הבית יוסף ביורה דעה סימן רא דנראה מדבריו שסובר שאפשר לעשות מקוה בתחלה רק משלג כפי שראינו שהעידו כן אנשי מידבא משמו של רבן גמליאל, ולא בשאר הדבר כהכפור והגליד וכו'.

אולם הרא"ש כתב בפשיטות (הל' מקוואות סימן יח) דאפילו עשה כל המקוה מאלו והביא לתוך המקוה בכלי, כשר.

ומאידך הבית יוסף הביא שדעת רש"י (סוף פ"ק דסוכה) דאין עושים מהשלג מקוה בתחלה, ורק משלימין למקוה אבל בפני עצמו לא. וכן דעת הראב"ד (בעלי הנפש, קיצור שער המים סימן ד הלכה יא) וכן דעת הרז"ה (בהשגותיו לבעלי הנפש)

והשולחן ערוך סעיף ל פסק דאין שאיבה פוסלת אלא במים אבל בשלג והברד וכו' אין שאיבה פוסלת בהם ולא עוד אלא אפילו עשה כל המקוה משלג או כפור או ברד שהביאו בכלי ועשה מהן מקוה כשר. הרי שנקט כדעת המכשירים וכדעת הרא"ש דאין לחלק בין שלג לכפור וכו'.

והנה נחלקו עוד האם השלג כשר לטבול בו כמו שהוא או שיש להמתין שיופשר ויהיה מים.

ומדברי הראב"ד נראה דשלג בעין ממש, אינו כשר לטבילה, ולכן אין בו דין שאובין ורק כשיופשר הוא כשר לטבילה. אבל רבינו שמריה הובא במרדכי (ס"פ במה טומנין סימן שלב) כתב דהשלג והברד כשר לטבילה אף בטרם יופשר כי אין צורך שכל הארבעים סאה של המים יגעו בבשרה (ושלא כדברי רבינו שמחה שאסר מטעם זה ע"ש)

והבית יוסף הביא כל זה והוסיף להוכיח עוד מהתוספתא (מקוואות פ"ה ה"ו) דהשלג כשר לטבול בו כמו שהוא, וסיים הב"י דדברי רבינו שמריה נראים בעיני אלא דמכל מקום אין להקל לעשות מעשה באיסור תורה נגד רבינו שמחה ע"ש.

ומסתמות דברי מרן שהבאתי לעיל משמע שמותר לטבול לכתחילה בשלג שלא נפשר, והרמ"א כתב וכשמשיער שיעור מקוה בשלג ימנע חללו תחלה ואז מותר לטבול בו כמו שהוא, ויש מחמירים שלא לטבול בכל אלו עד שנימוחו ונעשו מים, וטוב להחמיר לכתחילה. ומשמע מכך דמעיך הדין הדבר מותר לכתחילה, וצריך לומר משום דסתמות דברי הפוסקים

המשן בעמ' 3

קיבל עודף כסף מזויף מה עליו לעשות?

שאלה: השבוע נשאלתי מאדם שקיבל כסף מזויף כעודף ואינו יודע מה לעשות, והגרוע שהוא לא זוכר מאיזה חנות הוא קיבל את העודף [הוא עשה קניות במספר חנויות, ובחנות האחרונה סירבו לקבל את הכסף בטענה שהוא מזויף], שאלתו היתה האם להעביר הלאה בתקוה שחנויות אחרות לא ישימו לב או לא?

תשובה: אסור להעביר כסף מזויף, בגלל הסיבות הבאות: (א-) הוא מקבל דבר ערך בתמורה למטבע שלא שווה כלום ויש בכך איסור גניבה. (ב-) אונאה. (ג-) גניבת דעת. (ד-) אסור להשאיר מטבע זה ברשותו שמא ישתמש בו בטעות, ועובר על הכתוב (איוב יא, ד): "וְאַל תִּשָּׂאן בְּאַהֲלֵי עֵינֶיךָ". (ה-) החוק אוסר להחזיק כספים מזויפים ויש בכך דינא דמלכותא דינא, כי השלטון הוא זה שנותן את התוקף למטבעות, ומטבע מזויף אין לו כח קנייה, ומשכך אסור להחזיק בו.

נימוקים: זיוף יכול להיעשות למוצרים רבים, החל ממסמכים רשמיים, יצירות אומנות, דיסקים וסרטים ועד שטרות כסף ומטבעות. בעידן המודרני, מלאכת הזיוף אף קלה יותר לאור התמורות הטכנולוגיות שחלו והיכולת להיעזר במחשב לשם ביצוע עבירת הזיוף. המחוקק רואה פעולה זו בחומרה, ולכן עצם החזקת חומר זיוף שטר כסף עולה לכדי עבירה. בחוק העונשין נאמרו מס' סעיפים בנוגע לזיוף שטרות כגון: בסעיף 462 בחוק העונשין קובע את העבירה של זיוף שטר כסף. סעיף 463 קובע כי חיקוי שטר כסף עולה לכדי עבירה. על פי סעיף 464 לחוק, מי שעושה, מוכר או מציג למכירה נייר הדומה לנייר המשמש לעשיית שטר כסף או משתמש בנייר זה, מחזיקו ושומר אותו ביוזעין וללא הרשאה או הצדק כדין בכוונה להונות, דינו מאסר חמש שנים. אציין שני דוגמאות של מקרים שפורסמו בעבר: בע"פ 70015/02 קקיאשוילי נ' מדינת ישראל, נדחה ערעורו של הנאשם בעניין העונש שהוטל עליו עקב הרשעתו בעבירה של זיוף שטר כסף. הנאשם נתפס בנמל התעופה בן גוריון כאשר ברשותו מזוודה. בתוכה היו כשני מיליון דולר אמריקאיים בשטרות מזויפים. דוגמא שניה בת"פ 36877/02/10 מדינת ישראל נ' אריאל רביבו, הורשע הנאשם בעבירות של זיוף שטרות כסף והחזקת חומר לשם זיוף שטרות כסף.

בהלכה הדברים אף חמורים יותר:

א. המוצא מטבע מזויף ברשותו - עליו להשמידו או להחזירו לבנק. ואם הוא מעוניין לעשות תכשיט עם המטבע - עליו לנקב את המטבע באמצעו. (שולחן ערוך חו"מ סימן רכו סעיף יח).

ב. אסור לקנות עם מטבע מזויף, וגם אסור להעביר לאחרים כסף מזויף, בגלל הסיבות הבאות: (א-) הקונה מקבל דבר ערך בתמורה למטבע שלא שווה כלום, למטבע מזויף אין כח קנייה, ויש בכך איסור גניבה. (ב-) אונאה. (ג-) גניבת דעת. (ד-) החוק אוסר להחזיק כספים מזויפים, ויש בכך דינא דמלכותא דינא, כי השלטון הוא זה שנותן את התוקף למטבעות.

ג. אסור לאדם החזיק ברשותו מטבע מזויף, שמא בטעות הוא ישתמש עם המטבע. המשאיר מטבע מזויף בבית עובר על הכתוב (איוב פרק יא פסוק יד): "וְאַל תִּשָּׂאן בְּאַהֲלֵי עֵינֶיךָ", ועל הכתוב (ויקרא פרק יט פסוק לה): "לֹא תַעֲשֶׂהוּ עֵוֶל בְּמִשְׁפָּט, בְּמִדָּה, בְּמִשְׁקָל וּבְמִשְׁנֶה". (שו"ע חו"מ סימן רלא סעיף א).

ד. אם המטבע נמצא בביתו של אדם כבר זמן מסוים - המטבע נחשב ששייך לו, וכאמור לעיל עליו להשמיד את המטבע. אבל אם אדם יודע בוודאות מי נתן לו את המטבע המזויף - יש לחלק בין החזרת המטבע לאדם שכל הנראה ישמור על החוק ולא ימשיך לגלגל את המטבע, ובין החזרת המטבע לאדם שבוודאות לא ישמור על החוק וימשיך לגלגל את המטבע. בדרך כלל יש לאדם נאמנות שהוא לא ישקר, ולכן אם אדם יודע מהיכן קיבל את המטבע המזויף, וככל הנראה אותו אדם ישמיד את המטבע - ניתן להחזיר לו את המטבע המזויף, אך אם הוא ישתמש בכסף המזויף ויעבירו הלאה - אסור להחזיר לו את המטבע המזויף. (פתחי חושן גניבה ואונאה פרק יא הערה מז).

ה. במקרה כאן, אין וודאות מוחלטת שבעל המכולת הוא זה שנתן את המטבע המזויף, ולכן אסור להחזיר לו, וודאי שאסור לרכוש ממנו מוצרים עם מטבע מזויף בלי שהוא ישים לב, כי כאמור יש בכך איסור גניבה. אלא יש להשמיד את המטבע או להעבירו לבנק.

המשן בעמ' 4

והשאלה חוזרת. מה ההבדל? מדוע בשמו של אברהם אבינו נוספה אות ה' ואות ר' נשארה במקומה, לעומת זאת, בשמה של שרי נוספה ה' אבל אות י' זוהי ממקומה ויצאה משמה של שרי? מן הראוי לקרוא את שמה 'שריה' ואות י' במקומה תהיה עומדת.

אלא, על פי הדברים שנאמרו התשובה נפלאה. אברהם אבינו זכה להיות יסוד ושורש מידת החסד, המידה שבה הקב"ה ברא עולמו. אברהם אבינו זכה להשפיע טובה לכל הגויים לעולם ועד, על ידי בניו עם ישראל, כנאמר: "אב המון גויים נתתיך". זו התכלית הרצויה, להיות כבורא עולם, להשפיע לכל נברא טובה וברכה.

אולם, כמו שהזכרנו תחילה, אדם אינו נולד עם יכולת זו, וגם אין אדם רוכש כח זה ביום אחד ואף לא בשנה ושנתיים, אלא עליו לרכוש מידה זו אט אט. בתחילה משתמש בכוחות שנמצאים בו ועימם מיטיב לעצמו ולאחר מכן לבני ביתו, ואחר כך מוסיף לסובבים אותו. כאשר האדם ממצה את כוחותיו הקב"ה 'מחליף' לו את הבגדים' והוא מקבל כוחות להשפיע במעגלים נרחבים על בני עירו, בני ארצו ולבסוף לכל העולם כולו.

אם כן, אברהם שהיה בתחילה אב לארם, ולא אב להמון גויים, לא היה בכך חיסרון כלל, אלא אדרבה, זו הדרך אל הדבקות במידת החסד השלמה. תחילה להיטיב לבני עירו 'אב לארם' ולבסוף להיטיב להמון גויים. בלי להיות 'אב לארם' קודם, אין אפשרות להיות 'אב המון גויים' לבסוף.

על כן, אות ר' המרמזת אל 'ארם' נותרה במקומה בשמו של אברהם, שאינה מיותרת ואינה סותרת את תכונת החסד כלל.

בשמה של 'שרי' העניין שונה. 'שרי' פירושה 'שר-לי', ולא לאחרים, ולכן מבקש הקב"ה לשנות שמה ל'שרה' שפירושו שרה על הכל.

אות י' הינה אות מיוחדת, המכונה בשם 'אות השייכות', כל חפץ שנוסף לו אות י' הרי שהוא נהפך להיות שלי. כגון: שולחן- שולחני. כיסא- כיסאי. כסף- כספי. האות י' הופכת כל דבר לפרטי שלי ולא של אחרים. היא אינה מתרחבת לחוץ אלא מכונסת בעצמה. תכונה זו רחוקה מתכונת הנתינה ומידת החסד. היא אינה מאפשרת לאדם להתרחב, לגדול ולהתפתח, לכך אות י' יצאה משמה של שרי ולא נותרה במקומה כלל.

ברם, גם למידת הצמצום והאנוכיות יש מקום מתאים, באמצעותם מולידים שלמות. והיכן? כידוע, בפרשת שלח לך אות י' ניתנה בשמו של יהושע בן נון, בעת שהלך עם שאר חבריו להגל את ארץ כנען. דווקא שם נוספה בשמו. ומדוע? כאשר נשלחו המרגלים, חשש משה שיהושע יגורר אחר עצת המרגלים ולכן התפלל משה -י-ה יושיעך מעצתם" אני מבקש שתישאר בדרך ואל תשתתף במחשבתם. לתפילה זו, אין ראוי יותר מאשר להוסיף לשמו של הושע את האות י', האות המסמלת על האנוכיות על פרטיות.

נוכה לגדול ולהתרחב בעבודת ה' על ידי ניצול כל הכוחות הטמונים בנו והקב"ה יחזקנו תמיד. אמן!

משמע כרבינו ישעיה וכדכתב בן הבית יוסף. וראה באורך בטהרת הבית שם עמוד שכ-שכא.

והנה הגאון רבי רפאל אהרון בן שמעון בשו"ת ומצור דבש (יו"ד סימן יא) כתב שהקרה שנעשה על ידי אדם בבית חרושת לקרח, שכיון שמעיקרו היה מים ונשאב בכלי ונקרש בתוך הכלי היו כמים שאובים ואינו דומה כלל לשלג וברד שהיו קרושים מעיקרן ולא היו מים שאובים ולכן אין לעשות מקוה מקרח מלאכותי כלל.

אולם הנה הבית יוסף (סעיף לא, הוצאת שירת דבורה) הביא תוספתא (טהרות פ"ב ה"ג והובאה ברא"ש בתשובה כלל לא סימן ב) מקוה שאוב שהגליד טהור משום מים שאובין, נמוחו כשר להקוות. ומשמע דכשר להקוות היינו שכשר לטבול בו אף שמתחלה היו מים שאובים והגלידו.

והביא שכ"כ הסמ"ג (ענין רמח רמב, א) וכ"כ רבינו ירוחם (נתיב כו ח"ה רכו, ד) וכן פסק בשולחן ערוך סימן לא. ואף הרמ"א הסכים לזה וכדכתב בדרכי משה אות כ ושמהפוסקים אין נראה כדברי השאלות שמפרש פירוש אחר בהאי תוספתא.

וכן העלו רבים מהאחרונים להכשיר מקוה על ידי הבאת קרח, הובאו באורך בטה"ב.

והנה החתם סופר (ס"ס ריג) הובא בפתחי תשובה כתב שכדי להמים את השלג במקוה יש להניח טס של ברזל מלוכלך בגחלי אש על השלג ובכך יופשר השלג מאליו, ובשו"ת רב פעלים (יו"ד סימן כד) פסק על זה שהרי להראב"ד וסיעתו אסור לטבול בו בעודו שלג ונמצא דכשמשירו ע"י טס הברזל, האדם עושהו מים להיות מוכשר לטבילה, וזה פוסל את המקוה דנוצר על ידי האדם. ואנן בעינן הוייתו על ידי טהרה.

אולם בטהרת הבית קיים דברי החת"ס ע"פ הבית יוסף הנ"ל דעיקר הדין כדעת רבינו שמריה שאפשר לטבול בשלג אף לפני שנפשר והפך למים ושכן כתב בשו"ת העמק שאלה (יו"ד סימן נב)

ובשו"ת מהרש"ם (ח"א סימן ר) הוסיף דהנחת טס של ברזל מלוכלך על גבי השלג חשיב גרמא בעלמא ומותר דחשיב הוייתו בטהרה ולא על ידי אדם. והסכים לזה בטהרת הבית דכל שהמלאכה נעשית אחר המעשה שעשה חשיב גרמא וכגון שראה דליקה ביום שבת והניח כנגדה מחיצת כלים מלאים מים וכשתבוא האש לשם יתבקעו ויכבו האש.

אכן יש ליישב דברי הרב רפאל אהרון בן שמעון דלא יקשה עליו מהתוספתא הנ"ל דמפורש בה להכשיר כל שקפאו המים, דיש לומר דבתוספתא מדובר שהמים קפאו מאליהם משא"כ בקרח מלאכותי נקפא על ידי מעשה אדם וחשיב הוייתו בידי אדם ופסול משום שאובים.

וכן ראיתי בתשובת רב פעלים הנ"ל דרצו לפקפק חכמי הישיבה במקוה העשוי מקרח מלאכותי דכיון שנקפא על ידי האדם יש לפסול, אלא שהגאון המחבר שם השיב מלחמה שערה ודחה דבריהם, ובטהרת הבית הביא משו"ת פרי השדה (ח"ג סימן רנג) שדחה גם כן סברא זו דדווקא שההכשר של המקוה נעשה בידי אדם פסול, אבל אם מונע את הפיסול על ידי אדם וכמים שהקפאין, כשר. ושכ"כ מהר"ק ע"ש.

ויש שרצו לאסור בכל זה משום דקיי"ל דבכל דיני ערוה החמורה צריך להחמיר ככל הדיעות ואפילו נגד דעת מרן, וכ"כ הגאון ישכיל עבדי (ח"ה יו"ד סימן כו, וח"ו יו"ד סימן ב) אולם בטהרת הבית דחה דברים אלו דאיסור נדה לא חשיב ערוה החמורה וכמו שכתבו התוספות והרמב"ם בריש גיטין, ועיין באורך בהקדמתו לטהרת הבית חלק א.

ויש להזהיר להביא הקרח מלאכותי במשאית מיוחדת להובלת דברים קפואים ובתוכה מערכת לשמירה על ההקפאה, דאם לא יעשה כן והקרח יפסיד מעט יכנסו למקוה המים הטופחים שעליו ויפסלו את המקוה. ובחת"ס כבר בזמנו נתן פתרון לזה להביא הקרח בסלים מחוררים שהמים הנוזלים ממנו יצאו לחוץ.

ועוד ראיתי בספר שערי מקואות שכתב לרווחא דמילתא להניח הקרח בשפת המקוה והוא יופשר מאליו וימשכו המים ממנו למקוה, והרווחו בוה לעשות למים המשכה.

הלכך למסקנא

במקום שבנית המקוה הסתיימה בקיץ ואין בנמצא מי גשמים, יש להתיר ליקח קרח מלאכותי וליתן למקוה, ואין להמתין על ימות החורף דיש לחוש שיכשלו רבים באיסור כרת. וכן עשה מעשה מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל בעת כהונתו במצרים.

בברכה

אלון בן שבת

מטרות העמידה

**קמחא
דפסחא**

**לימוד
שירת
הבקשות
לילדים**

**בית
הוראה**

**לימוד
טעמי
המקרא**

**כולל
אברכים**

הגמ' במסכת ב"מ (נב.) מובא: "הרי זה לא ימכרנה לא לתגר ולא לחרם ולא להרג, מפני שמרמין בה את אחרים, אלא יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו". הגמ' מתייחסת למטבע שערכו ירד פחות מחצי משווי, הדין הוא שאסור להעביר את המטבע הלאה, כי ניתן בקלות לרמות עם מטבע זה אנשים אחרים. ניתן להשתמש עם מטבע שאין לו ערך לשימוש ביתי כמו לעשות קישוט מהמטבע. דין זה נכון לכל מטבע שניתן להטעות איתו אחרים, לדוגמה מטבע מזויף. וכך כתב המחנה אפרים (הלכות מכירה - דיני אונאה סימן ב): "נראה דאין חילוק בין מטבע מזויף למטבע חסר, דזה וזה כל שאינו יוצא אף ע"י הדחק - ה"ז מקח טעות וחוזר לעולם". התוס' (ד"ה יתר) כתבו: מותר להעביר את המטבע לאדם אחר שמעוניין לעשות עם המטבע קישוט, אך אסור להעביר לאדם שיש חשש שישתמש עם המטבע.

זאת ועוד הגמ' שם (נב.): אומרת: "אמר מר: יקבנה ויתלנה בצואר בנו או בצואר בתו. ורמינהו: לא יעשנה משקל בין משקלותיו, ולא יזרקנה בין גרוטאותיו, ולא יקבנה ויתלנה בצואר בנו ובצואר בתו? אלא, או ישחוק או יתוך או יקוץ או יוליך לים המלח" עונה הגמ' "אמר רבי אלעזר, ואמרי לה רב הונא אמר רבי אלעזר: לא קשיא: כאן - באמצע, כאן - מן הצד". כלומר אם הוא עושה חור באמצע המטבע ולאחר מכן עושה מהמטבע קישוט - הדבר מותר, כי בכך שניקב באמצע המטבע - אין עוד חשש שישתמשו עם המטבע, אבל אם עשה חור קטן בצד, ויש חשש שיצליחו להערים ולהשתמש במטבע - השימוש אסור. יוצא שהגמ' אסרה להשאיר מטבע ללא ערך במצב שעלול להטעות אחרים. דהיינו יש איסור למכור מטבע מזויף למי שעלול להשתמש בו ולהזיק אחרים. ניתן להשאיר את המטבע ברשותו או למסור לאחרים בתנאי שיעשה נקב במטבע במקום מרכזי כך שלא יהיה ניתן לשייף את המטבע ולזייף אותו.

מובא בשו"ת מהריט"ץ (סימן רכה) (מובא בקצרה בפתחי תשובה חושן משפט סימן רלב ס"ק א): אדם שקיבל מטבע מזויף והעבירו לצד ג'. צד ג' שקיבל את המטבע מעוניין להחזיר את המטבע למי שנתנו לו, אך הנותן מסרב לקבל את המטבע, כי עבר הרבה זמן מאז שקיבל את המטבע המזויף, ובשלב זה הוא לא יוכל ללכת למי שנתן לו את המטבע ולקבל את תמורתו. לדוגמא: ראובן נתן לשמעון כסף מזויף, שמעון העבירו ללוי. לוי מעוניין להחזיר לשמעון, אך שמעון מסרב כי עבר הרבה זמן מאז שקיבל את המטבע מראובן, והוא לא יוכל לקבל החזר מראובן.

מהריט"ץ פסק: הכסף היה ברשות שמעון הרבה זמן, כך שהיה עליו לבדוק ולהחזיר לראובן, ומכיוון שהוא לא בדק בזמן הוא גרם את הנזק לעצמו. שמעון שהחזיר מיד זכאי לקבל החזר משמעון, למרות ששמעון לא יוכל לקבל החזר מראובן. אבל אם שמעון לא השאיר את הכסף ברשותו הרבה זמן, אלא באותו יום שקיבל מראובן הוא העבירו ללוי, דינו כדין מתווך המבואר בסימן רלב סעיף יח, שלוי אמור לדעת ששמעון קיבל מטבע ומעביר מיד ללא בדיקה, כך שהאחריות על הבדיקה היא על לוי ולא על שמעון.

אשר על כן אסור להעביר הלאה את הכסף המזויף וכאמור לעיל.

בברכה

יגאל אלון

שור המאה ה-20

הרב יוסף חיים בן שבת

רבי משה מאיר חי אליקים

הרב משה מאיר חי אליקים זצ"ל הנודע בכינוי "המשמח"ח אליקים" נולד בטבריה בט"ו בטבת ה'תרל"ב, לרבי ניסים אליקים שממנו התיתן בילדותו. לימים נשא את בתו של הרב רפאל אוחנה. היה שד"ר, חבר בית הדין בטבריה, אב בית דין בקזבלנקה, חבר בית הדין במוגדור שבמרוקו ומייסד ישיבת כתר תורה בטבריה ובקזבלנקה.

רבי משה מאיר זכה והעמיד תלמידים הרבה. עם תלמידיו נמנו הרב שלמה ילזו, הרב יוסף חיים ילזו והרב ברוך טולידאנו. (לא מדובר ברבי רפאל ברוך טלדאנו).

"שלוותא דרבנן". הר"ת הכ"כ מוכרים. מדובר בתפקיד מפורך ורווי בקשיים ועמל דרך תחתונים, מסע שיכול לקחת פעמים רבות כמה שנים, מסע שללא ספק הטריד את מנוחתם של גדולי הרוח ומנע מהם את עסק התורה בהתמדה רצופה. מפורסם הרי שמן החיד"א ועוד ענקי עולם היו שד"ר לאסוף כספים עבור קהילות ועניי עם ישראל די בכל אתר ואתר, אבל יש עוד ענקי רוח שניה או עודף שניה, וכל זה עבור אסיפת כספים היה מורנו ורבנו הרב מאיר חי אליקים, ששקל רגליו, נדד והלך אל עבר הגולה למען עניי ארץ ישראל.

ואלו מסעיו בקיצור נמרץ וקצירת האומר: לאחר שבשנת 1900 (ה'תר"ס) ייסד יחד עם הרב יעקב חי זריהן והרב אהרון הלוי סקלי את ישיבת "כתר תורה" בטבריה... יצא בשליחות כוללת מטבריה למצרים וערי צפון אפריקה. בשנת 1911 (ה'תרע"א), ובעקבות מלחמת העולם הראשונה התעכב במרוקו, ובשנת 1919 (ה'תרע"ט) מונה לכהן כחבר בית הדין במוגדור.

בסוף שנת 1920 (ה'תרפ"א) חזר לטבריה והחל לכהן כחבר בית הדין של הרב אליהו ילזו, לצד הרב יעקב חי זריהן. בחורף שנת 1922 (ה'תרפ"ג) נסע לשליחות באלג'יריה. כשסיים את שליחותו הוזמן לקזבלנקה כדי לכהן בה במשרת דיין, ובחודש פברואר 1924 (אדר א' ה'תרפ"ד) מונה לשמש כאב בית דין בעיר. הוא ייסד שם ישיבה בשם "כתר-תורה" והיה אחראי על הצד הכלכלי ועל שיטת הלימוד. לראשי ישיבה הוא מינה את הרבנים שמעון אביקציץ (יתכן שנהגה ונקרא אבוקסיס) ושמעון ברוך אוחיון.

ומלתא חשיבא אגב אורחא אם כבר נגענו בענין השד"ר. מה שהיה הוא שיהיה, והוא שעתה. עתה בהווה. כן, עד היום שלוחי דרבנן מכתתים רגליהם מאמריקה עד צרפת, אמנם לא בגמלים וחמורים ושירות כבעבר, אלא בתעופה אווירית, שגם היא לא קלה כלל, כי במטוס לילה כיום יאיר כחשכה כאורה, יום ולילה משמשים בערבוביא, והשד"ר מגיע כשנפשו טרודה ועיפה עם חוסר שינה או עודף שינה, וכל זה עבור אסיפת כספים עבור אברכי כולל, ועוסקי התורה, ופעמים מתבזים ונכלמים, ופעמים משתלמים וממלאים אוצרותיהם עבור התורה ועם ישראל כן ירבו. **והרי זה כקריאה קדושה לתמוך בתורה ולומדיה ושכרם ללא שיעור בעולם הזה ובעולם הבא ואכמ"ל**.

מורנו היה איש העשוי ללא משוא פנים וללא חת. כי לאחר כל זאת, אחר עשרות בשנים שהקדיש מחייו כשד"ר, השתתף הרב בפולמוס הלכתי גדול בו היו מעורבים רבני טבריה, תוניסיה ומרוקו. זה היה בשנת 1925. במרכז הפולמוס היה ספר שהוציא בתוניה **הרב חנניה חביב אזולאי** בשם **"מגן הדת"**, בו הוא כתב נגד רבנים שונים, ואסר את הייבום בעיר קזבלנקה. ומנגד הוציא הרב אליקים את הספר **"מלחמת המגן"** המתיר את הייבום בעיר, ויוצא להגנת הרבנים שנגדם נכתב בספר הקודם. ובתחילת הספר חקק הרב את הפסוק בתהילים "עשיתי משפט וצדק בל תניחני לעושי". והוסף תחתיו את הכותרת "מלחמת מצווה, לוחמים את מלחמתה של תורה". ועוד ציטוט עם דברים קשים ה"ל: **לישרים נאווה תהילה, מגן וצינה, תורה יוצאת בהינומה (כיסוי ראש המכסה גם את הפנים), אגוני מגנא, על רבנן דעסקי באורייתא ודייתבי בבי דינא, הנרדפים חנים על לא חמס בכפיהם מאנשי רשע ואנשי חמס בכפיהם, מאנשי רשע, מבני בלי שם, שלא הגיעו להוראה, ואינם לא במקרא ולא במשנה, כי אם לימוד לשונם ודרכו קיסתם דבר מר כלענה, ואין כחם כי אם כפיהם, וקסתותם תשבונה המרימים יד בקדשים ומטילים מום בי גנא דרחמנא, באין חכמה ואין תבונה בכל דור דור, עומדים עלינו בני ברינו וירימו ראש נגד רבניהם כאונאת דברים ובני קורח לא מתו, שפתי רשע זדים אורוים הדוברים שקרים"...** ע"כ. וממשיך שם הרב במילים קשות מאוד להוקיע את אותם תככנים שבכל דור דור קמים על גדולי התורה. זה כל כך מוכר... כן גם בימינו אנו בני קורח עדיין חיים. (אציין באופן חד משמעי שאינני מתכוון לרבי חנניה חביב אזולאי הנ"ל שהיה גם כן תלמיד חכם משכמו ומעלה. אבל כך היא דרכה ומלחמתה של תורה. ואין כאן המקום להאריך בענין מלחמות התורה לדורתה, מהרמב"ם והראב"ד ורבנו יונה, והרמב"ן ועוד...עד לדורינו אנו מרן הגרע"י ורשכבה"ג הבן איש חי, ומופת הדור החזון איש ועוד. כולם אנשי אמת שונאי בצע, שוחרי תורה ומימינים בה).

הרב מאיר נפטר בשנת ה'תש"ט ונקבר בבית העלמין הישן בקזבלנקה (ליד עמיתו לבית הדין הרב אברהם אביחצירא), באוהל שבחלק הפנימי, שליד קבר הרב חיים פייטו. אחריו התמנה הרב חיים דוד בן סוסאן.